

N:o 58.

Af herr **Lithander**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frihamn och frilager.

Då bevarandet och utvecklingen af vårt lands industri ligger mig mycket närmare om hjärtat än ökad import af andra länders industrialster, så är det för mig en oafvislig plikt att påvisa de faror för vårt industriella lif, som enligt mitt förmenande ligga i ett forcerande af dylik import. I vårt land måste nämligen inrättandet af frilager verka just i denna riktning.

Ingen lär väl kunna bestrida, att industriens och öfver hufvud det produktiva nationella arbetets blomstring är tusenfaldt angelägnare för ett folk än en högt uppdrifven import af andra länders industrialster. På industri och alla slag af produktivt arbete kan ett folk lefva men aldrig på import. Då jag hyser den uppfattning, att Kungl. Maj:t i sin proposition ägnat detta högviktiga faktum allt för liten uppmärksamhet, så kan jag icke underlåta att göra värdsamma erinringar med anledning af propositionen. Jag underskattar ingalunda värdet af den grundliga utredning och belysning, som kungl. finansdepartementet ägnat frågan i öfrigt, men detta upphäfver ingalunda de oomkullkastliga skäl mot frilager, som 1900 års bevillningsutskott anförde. De återfinnas på sidorna 30, 31, 32, 33, 34 och 35 i Kungl. Maj:ts proposition.

Om frilagersinstitutionen i verkligheten förmådde åstadkomma hvad den utgifver sig för att göra, nämligen att i väsentlig mån bringa vår utrikeshandel i ett gynnsamt läge, befrämja svenska sjöfarten och underlätta vår transitohandel och vår export, samt öfver hufvud höja

vårt affärslif utan skada för vår industri, då skulle jag obetingadt och med nöje rösta för en sådan lösning af frågan som den föreslagna.

Men ehuru jag under många år sökt att allvarligt och grundligt skärskåda frågan ur alla synpunkter, har jag icke kunnat finna, att dessa stora och viktiga önskemål i någon afsevärd mån stå att vinna genom inrättande af frilager i vårt land. Man åberopar alltid Danmark, särskildt dess hufvudstad Köpenhamn, då frilagersfrågan kommer på tal i afsikt att införa denna anordning äfven hos oss. Man underlåter emellertid alltid att erinra sig, huruledes genom Danmarks geografiska läge och andra förhållanden dess intressen helt naturligt skilja sig ifrån våra. Det bör nämligen bemärkas, att Danmark, som ligger mellan kontinenten och de nordiska länderna, är ett naturligt genomfartsland, genom själfva sitt läge anvisadt att besörja transitohandel och förmedla varuförsäljningar mellan kontinenten samt Sverige, Norge och Finland. De tre nordiska länderna äro och förblifva Tysklands och Danmarks naturliga uppland. Ingen kan frångå dem detta företräde, ty man kan ej, huru gärna man än eljest skulle vilja det, vända om strömmen, så att den stora industriella varutrafiken ginge öfver vårt land och i motsatt riktning.

Då i Danmark denna transito- och reexporthandel är och måste vara ett ekonomiskt intresse, som är äldre än dess industri och i viss mån jämbördigt med densamma, kan den däremot i Sverige aldrig få den betydelse, att man för dess skull bör vidtaga åtgärder, hvarigenom industriens intressen skulle vedervågas. Detta blefve emellertid händelsen, om utlandets industrialster här skulle få uppläggas inom fria tullområden på frilager samt helt visst förr eller senare äfven på kreditupplag i köpmännens butiker. I den nu ganska aflägsna tid, då kreditupplag infördes i Köpenhamn och öfriga danska stapelstäder, torde Danmark knappast hafva ägt mer än en tillstymmelse till industri, ty i annat fall skulle väl ingen sådan institution kommit till stånd, hvilken nästan uteslutande gynnar importen. Det kan icke lida något tvifvel, att just genom sina liberala, ytterligt fria tullinstitutioner, kreditupplag och frilager Danmark ställt hinder i vägen för utvecklingen af sin egen industri, hvilken under trycket af en öfvermäktig konkurrens från andra länder icke kunnat komma till den höga utveckling, som obetingadt eljest kunnat uppnås.

Vid de tillfällen, då jag haft skyldighet att deltaga i beslut rörande frilagers införande i Sverige, har jag noga vägt skälen för och emot. Att söka utröna om den *vinst*, som därigenom till äfventyrs kunde tillskyndas vår handel, i någon mån kan uppväga den *skada*,

som eventuellt frilager skulle tillskynda vår industri, detta har för mig varit den viktigaste uppgiften.

I detta sammanhang beder jag få erinra om den åsikt, som jag sökt att häfda inom den af Kungl. Maj:t tillsatta frihamns- och fri-lagerskommittén 1894 med afseende på frihamn.

Jag yttrade därvid och lyser fortfarande samma åsikt, att en eller måhända flera frihamnsanläggningar på lämpliga utskeppningsorter böra kunna blifva nyttiga för vår export genom att skaffa oss direkta sjöfartsförbindelser med länder, där vi nu endast indirekt kunna söka afsättning för våra utförselartiklar.

Jag tillmäter visserligen icke inrättandet af frihamnar hos oss ens närmelsevis den betydelse för vårt affärlif, som Hamburgs och Köpenhamns frihamnar äga för Tyskland och Danmark; men det synes emellertid mycket sannolikt, att de förmåner, som genom reducerade eller helt borttagna afgifter beredas fartyg, destinerade till frihamn, utgöra lättnader, som äro ägnade att befrämja sjöfarten och exporten.

Frihamnen, som måste vara inrättad för emottagande af de största och mest djupgående oceanångare, lätt tillgänglig utan stor tidsspillan och så godt som afgiftsfri, sätter oss sålunda i förbindelse med aflägsna länder och marknader i hela världen, hvilket har betydelse icke allenast för ett gynnsamt bedrivande af vår export af storindustriens alster utan äfven för intagande af en själfständigare ställning vid direkt införsel af råvaror, kolonial- och andra nödvändighetsartiklar.

Den icke minst viktiga egenskapen hos en frihamn är dess allmänlighet eller dess egenskap att ej hafva det minsta gemensamt med en enskild institution. Hvarje köpman öfver hela landet kan dit adressera sina varor, därstädes låta utskeppa eller dit låta inskeppa dem, köpa och sälja utan något som helst enskildt patronage och utan annat rättesnöre än gällande lagar och författningar.

Frilagret åter, ensidigt och på sätt och vis privat inrättadt, såsom här är i fråga, förmår icke, huru man än färglägger dess förmåner, att i ringaste mån åstadkomma dessa frihamnens verkningar.

Hvad den så mycket åberopade reexporten angår, äro uppgifterna mycket sväfvande om *hvad* och *hvar* vi skola reexportera. Och det måste så vara, ty ingen grund finnes för att i nämnvärdt högre grad kunna främja denna art af handel genom frilagret än som redan kan ske genom transitoupplags- och nederlagsrätten. Hvar är *vårt uppland*, till hvilket vi skola reexportera importerade varor?

Det talas med en obegriplig bestämdhet om att: få vi blott fri-lager, så skola vi bedriva stora affärer inom transito- och reexport-

området. Men hvar vårt uppland är beläget, på hvilket vi kunna räkna såsom afsättningsort, det har man underlåtit att undersöka.

Om vi börja med Norge, såsom liggande närmast eventuella frilager i våra vestkuststäder, så skola vi genast finna, att alla förutsättningar, för att icke säga alla möjligheter, för reexporthandeln dit saknas.

Jag skall icke tala om det hinder, som norsk ovilja utgör, utan blott om naturliga hinder.

Vägen till Norge från kontinenten, England och kolonierna går icke öfver Sverige, som hvar man vet. Norges sjöfartsförbindelser med handelsplatserna i dessa länder liksom själva dess handelsförbindelser därstädes äro minst lika goda som våra.

Huru kan man då bygga några förhoppningar på, att Norges köpmän skulle mottaga dessa länders produkter ur våra händer? Hvarken erfarenhet eller sannolikhet tala för att så skulle kunna ske, och det är i sanning mycket sangviniskt tänkt, att, sedan, låt vara genom ömsesidiga fel, det forna naturliga fria utbytet af svenska och norska produkter upphört, man nu skulle kunna uppkonstruera en reexporthandel på Norge, omfattande varuslag, hvilka Norge kan erbjuda lika fördelaktigt till oss, som vi till dess köpmän.

Vända vi oss sedan mot Danmark med samma funderingar, så skola vi finna det lika omöjligt att där finna köpare till varor, hvilka Danmarks köpmän kunnat få på direkt och på naturlig kortare väg samt helt visst fördelaktigare, än vi kunna erbjuda.

Någon erfarenhet af motsatt art finnes icke att påvisa, och äfven om vi inrätta frilager hos oss, kan detta förhållande icke ändras. Tyskland såsom uppland för oss kan väl ingen gärna tänka sig.

Återstår alltså att se, hurudana utsikterna kunna vara på ostkusten. Vi hafva där åtminstone något att hoppas af Finland. Såväl Stockholm som en eller annan norrländsk stad reexporterar varor till Finland från nederlag, och det är mycket sannolikt, att denna nu ganska litet omfattande reexport, som i hufvudsak omfattar kolonialvaror och europeiska naturprodukter, äfven skulle kunna ökas med någon del importerade industrialster, upplagda å frilager. Men det låter icke tänka sig, att tillökningen skulle kunna bli af nämnvärd betydenhet. Detta kan så mycket mindre blifva händelsen, som Finlands direkta sjöfartsförbindelser äro de bästa möjliga och lika goda som våra, så att de större finska städerna bedrifva sin importhandel så själfständigt från produktionsorterna och de stora tyska affärscentra

Hamburg, Berlin och Bremen, att ett svenskt frilager ingalunda förmår att draga denna handel till sig.

För mig står det således såsom något alldeles klart, att Sveriges geografiska läge icke är gynnsamt för reexporthandel med närgränsande länder, enär Tyskland och Danmark ligga så att säga i förhand och förhindra, att denna art af handel någonsin kan blifva af betydighet för vårt land. Den skulle eljest redan för längesedan hafva uppblomstrat, ty i vår nederlags- och transitoupplagsrätt hafva vi odisputabelt haft de lättnader, som varit behöfliga för att bedrifva reexporthandel med de flesta slag af handelsvaror.

Som förut är sagdt, hafva vi intet uppland att reexportera till. Vi kunna icke, som en eljest varmt industrivänlig tidning så naivt för några dagar sedan föreslog, »blifva vårt eget uppland», ty det rådet innebär ju med andra ord, att vi själfva skulle konsumera de varor, som vi nu förespeglas att få reexportera till andra länder. Följer man det rådet, så krossar man sitt eget lands industri.

Man framhåller också, att fabrikation af en för vår exportindustri betydelsefull omfattning skulle kunna äga rum inom frilager. Jag har alltid betraktat detta påstående som en slags reklam, ty ehuru det ideellt onekligen låter bra, så visar det sig dock i praktiken, att fabrikationen i frihamnar och frilager antingen är ingen eller ock minimal. Om man undantager några få mindre afsevärda artiklar, har man icke hört nämnas, *hvilka* tillverkningar som skulle kunna blifva föremål för denna exportindustri. Och äfven under den föga antagliga förut-sättningen, att någonting lämpligen skulle kunna tillverkas för export, framgår det vid den ringaste eftertanke, att redan bristen på utrymme och andra bekvämligheter inom en frilagersbyggnad, som hvarje fabrik med nödvändighet behöfver, icke tillåter någon industriell verksamhet därstädes, annat än i mycket liten skala. Förespeglingen om en exportindustri på frilager torde alltså icke förtjäna afseende, och mig veterligt existerar ej heller någon sådan i det ofta åberopade Köpenhamn.

Hos oss skulle de industrier, hvilkas alster uteslutande måste vara afsedda för export, enär fabrikaterna skulle tillverkas af blandade importerade och svenska råvaror, komma att inskränkas till punsch, bärviner, cigarretter — knappast andra.

Om jag i afseende på frihamn kunnat betona, att den är allmän, så råder raka motsatsen i fråga om frilager. Förhållandet är ju nämligen det, att en enskild person, konsortium eller bolag skulle medgifvas rätt att stifta och bedrifva frilager, och den naturliga följderna däraf blir, att samma person, konsortium eller bolag också bestämmer,

hvem som får komma i besittning af frilagerslokaler, och *hvem* som därifrån skall uteslutas.

Det må nu så vara, att frilagret finge namnet af *kommunens* affär, men det blefve helt visst en kotterriaffär att slå sig ihop och hyra lokalerna. Hvarje köpman måste naturligtvis *hyra* de run, han ville disponera för sina upplag. Utlänningar måste för ändamålet använda agenter och skola helt visst ej låta denna utväg blifva obegagnad.

Det ligger sålunda i öppen dager, att den enskilda frilagersinstitutionen, som endast förmår att till ett mycket begränsadt antal köpmän utsträcka de fördelar, den förmenas innebära, utgör en orättvisa mot *alla andra* landets köpmän. Dessa skola icke nöja sig med att, — då man tagit mönstret från Köpenhamn och inrättat frilager för partihandlare, i vissa städer — man underlåter att för minuthandlarnes räkning, likaledes efter Köpenhamnskt mönster, inrätta kreditupplag, hvilket är ett korollarium af frilager.

Det blir således nästa steg för regeringen att framlägga det ultrafrihandelsvänliga förslaget om inrättande af kreditupplag.

Kreditupplag är, som bekant, grundadt på den största frihet, som något tullverk kan tänkas lämna.

Innehafvare af kreditupplag äger nämligen att i sin butik eller annan handelslokal upplägga utländska tullpliktiga varor med åtnjutande af kredit å tullafgifterna, tills varan blifvit såld. Tullverket inventerar på vissa tider varulagret och uppbär därvid likvid för tullafgiften på de försålda varorna. De varor, som då icke äro sålda, kunna återsändas och anses icke hafva varit i landet införda.

Till och med ett så besinningslöst förslag har så godt som legat på vår Riksdags bord under frihandelsregimens dagar. Ministären Themptander framförde, men återtog det 1886.

Det skulle vara underbart, om, sedan partihandlarna här i Sverige fått den frihet vid tullbehandling af importerade varor, som frilagret innebär, det icke därefter blefve en årligen återkommande riksdagsfråga att åt minuthandlare bevilja det för dem och deras rörelse afsedda kreditupplaget.

Dessa bägge institutioner höra tillhopa, liksom de ock faktiskt finnas bredvid hvarandra i Danmark.

Af det ofvan sagda bör redan framgå, att frilager hos oss är *obehöfligt*, då vi redan hafva en liknande rättighet i nederlags- och transitoupplagsrätten, hvilken icke finnes i Köpenhamn.

Nederlag kan, i motsats till frilager, begagnas af *alla* köpmän, i alla stapelstäder och utan andra anordningar, än att säkra förvarings-

rum med säkra lås finnas. På nederlag kunna varor kvarligga intill fem år, och den ringa afgiften af 1 procent af tullbeloppet möjliggör dess användning i vidsträckt skala för uppläggning af nödvändighetsvaror, hvaremot det måste erkännas, att det icke lämpar sig såsom uppläggnings- och försäljningslokal för väfnader, handtverksindustriens alster, lyxvaror och i allmänhet sådana artiklar, som skola utväljas efter färger, mönster och modeller.

Man kan helt visst också säga, att frilagret likasom det därmed nära sammanhängande kreditupplaget är farligt för ett industriellt land, emedan det så godt som *framtvingar* afsättning inom detsamma af utlandets industrialster. En öfvermäktig konkurrens från andra länder — hos oss i synnerhet Tyskland — flyttas direkt in på lifvet på den svenska industrien, och för denna fara få vi väl icke blunda, såvida vi icke äro likgiltiga för vårt eget lands bästa.

Då våra köpmän i utlandet erhålla själfva varan på kredit och i sitt eget land åtnjuta kredit på tullafgiften, så är sannerligen tillräckligt mycket gjordt för importens befrämjande, för att den gällande tullsatsbestämmelsen skall blifva nästan fullständigt illusorisk och ej längre förmå att utgöra något skydd för den inländska industrien.

Det bör således vara en sak att tänka på för ett land, där man ännu icke beslutit sig för att skjuta det nationella arbetets alster åt sidan: hvad införandet af frilager och kreditupplag har att betyda.

Högt uppdrifven industri och högt uppdrifven import af främmande industrialster kunna icke lefva ett lefvande lif vid hvarandras sida, — en af dem måste vika!

Men det är icke ensamt industrien, som kan taga skada, ty äfven vissa grenar af handeln löpa risk att öfverflyttas i de utländska agenternas händer, hvilkas verksamhet numera tenderar att taga hand om den direkta försäljningen omedelbart till *konsumenterna* i vårt land.

Hvarje ökning af de svårigheter, som svenska industrien redan har att kämpa emot, är ägnad att förmörka utsikterna till dess vidare utveckling. Arbetarnes ständigt växande anspråk och det tyranniska välde, som oupphörligt tvingar till strejker, förlamar industriidkarnes kraft att uthärda konkurrensen med andra länder. Undertryckes industrien i vårt land, då kommer ock landtbruket att förlora sin bästa afnämare.

Industriens betydelse för arbetarebefolkningen behöfver knappast framhållas, ty det inses lätt, att industriens tillbakasättande medför arbetsbrist och är liktydigt med nöd för hundratusenden.

På grund af hvad jag ofvan anført till stöd för min mening att frilagers inrättande i vårt land icke är behöfligt för främjande af den reella handeln — som har nederlags- och transitouppplagsrätten att tillgå — utan endast till skada för vår industri, vore ägnadt att underlätta och i betänklig grad öka vår import på sätt som 1900 års bevillningsutskott framhållit, så anhåller jag få föreslå,

att Riksdagen på så sätt behagade bifalla Kungl. Maj:ts nådiga proposition, att hvad Kungl. Maj:t föreslagit i afseende på frihamn bifalles, men att inrättande af frilager däremot icke vinner Riksdagens bifall.

Om remiss till bevillningsutskottet anhålles.

Stockholm den 5 april 1907.

P. Em. Lithander.

I motionens syfte instämma:

<i>Rob. Almström.</i>	<i>A. E. Håkansson.</i>	<i>P. J. Andersson.</i>
<i>Joh. Rylander.</i>	<i>G. Benedicks.</i>	<i>C. Wennberg.</i>
<i>N. J. Boström.</i>	<i>J. S. F. Stephens.</i>	<i>Gottfr. Olsén.</i>
<i>Carl Klingspor.</i>		<i>Alb. Bergström.</i>